

УДК:347.191.2

<https://doi.org/10.32703/2663-6352/2024-2-16-353-361><https://orcid.org/0000-0002-3148-4744>**Веденяїна Марина,***к.ю.н. доцент кафедри економічної безпеки**та приватного права**Національної академії внутрішніх справ*<https://orcid.org/0000-0001-9492-114X>**Овчаренко Леся,***к.е.н., професор кафедри економіко-правових дисциплін,**доцент Навчально-наукового інституту права та**психології Національної академії внутрішніх справ*

THE CONCEPT OF INDUSTRIAL PARK IN THE LEGISLATION OF UKRAINE IS COMPARED WITH UN STANDARDS

Анотація. Статтю присвячено дослідженню поняття індустриальних парків в законодавстві України, порівняння його зі стандартами ООН та необхідності подальших досліджень і вдосконалення національного та міжнародного законодавства в цій сфері.

Інфраструктури (дороги, залізничні вузли, аеропорти, порти), енергетичної (стабільне електропостачання, альтернативні джерела енергії), інформаційно-комунікаційної (швидкісний інтернет, доступ до інформаційних мереж) та інших об'єктів, необхідних для здійснення сучасної господарської діяльності.

Законодавство повинно стимулювати розвиток наукоємних виробництв, залучення інноваційних технологій, а також інтеграцію наукових досліджень і розробок у діяльність індустриальних парків. Це включає створення інноваційних хабів, підтримку стартапів та надання пільгових умов для підприємств, що використовують екологічно чисті технології.

Україна має адаптувати міжнародний досвід у цій сфері, розробляти та впроваджувати стандарти екопромислових парків, що сприятимуть збереженню довкілля. Це може бути досягнуто за допомогою співпраці з міжнародними організаціями, такими як ЮНІДО, а також завдяки впровадженню фінансових стимулів для екологічно орієнтованих компаній.

Інвестори прагнуть прогнозованості та стабільності у правовому полі. Тому важливо зменшити кількість змін у законодавстві, встановити чіткі правила гри та гарантувати їхнє дотримання на довгостроковий період.

Таке партнерство може стати ключовим механізмом для залучення інвестицій і ефективного розвитку індустріальних парків. Держава повинна пропонувати прозорі механізми співпраці з приватним сектором, у тому числі через гранти, субсидії, гарантії та податкові кредити.

Загалом, реформування індустріальних парків у напрямку відповідності міжнародним стандартам, орієнтації на інноваційний розвиток та екологічність стане важливим кроком до залучення іноземних інвестицій, розвитку економіки та покращення якості життя в Україні.

Ключові слова: *індустріальні парки, залучення інвестицій, територія індустріального парку, правове регулювання діяльності індустріального парку, Організація промислового розвитку ООН, Міжнародна структура EIP.*

Annotation. *The article analyzes the concept of "industrial park", its comparison with UNO standards, and the possibility of practical application of this researches to improve domestic and international legislation in this area.*

Infrastructure (roads, railway hubs, airports, ports), energy (stable power supply, alternative energy sources), information and communication (high-speed Internet, access to information networks) and other facilities necessary for modern economic activity.

Legislation should stimulate the development of knowledge-intensive industries, the involvement of innovative technologies, as well as the integration of scientific research and development into the activities of industrial parks. This includes the creation of innovation hubs, support for start-ups and provision of preferential conditions for enterprises using environmentally friendly technologies.

Ukraine should adapt international experience in this area, develop and implement standards for eco-industrial parks that will help preserve the environment. This can be achieved through cooperation with international organizations such as UNIDO, as well as through the introduction of financial incentives for environmentally oriented companies.

Investors seek predictability and stability in the legal field. Therefore, it is important to reduce the number of changes in legislation, establish clear rules of the game and guarantee their compliance for the long term.

Such a partnership can become a key mechanism for attracting investments and effective development of industrial parks. The state should offer transparent mechanisms for cooperation with the private sector, including through grants, subsidies, guarantees and tax credits.

In general, reforming industrial parks in the direction of meeting international standards, focusing on innovative development and environmental friendliness will be an important step towards attracting foreign investments, developing the economy and improving the quality of life in Ukraine.

Key words: *industrial park, attraction of investments, industrial park`s territory, UNIDO, International Framework for Eco-Industrial Parks.*

Актуальність теми дослідження. *Сучасна Україна потребує значних впливань капіталу як в часи війни, так і після перемоги, в період відбудови та*

подальшої розбудови національної економіки. Інвестицій потребують як державний, так і приватний сектори економіки нашої держави.

У Світовому рейтингу країн за ступенем економічних свобод Україна посідає 130 місце та розташовується серед країн, економіка яких характеризується як «більшою мірою несвободна» [1.3]. Тож зрозумілим є намагання влади зробити вітчизняну економіку більш ефективною та привабливою для зарубіжних та вітчизняних інвесторів, у тому числі, шляхом створення спеціальних зон зі зменшеними податками та можливостями для подальшого промислового розвитку. Проте засоби, якими українські законодавці намагаються привернути увагу інвесторів, подекуди здаються сумнівними та навіть такими, що можуть погіршити стан сучасної економіки нашої держави. Відтак існує нагальна потреба у комплексному аналізі питань правового регулювання індустріальних парків, і він повинен початися з ґрунтового дослідження відповідних понять.

Ступінь дослідженості. Наразі індустріальними парками як можливим засобом відбудови державної економіки цікавляться передусім журналісти та економічні аналітики, наприклад В. Марчук, О Білан, В. Білоткач, Ю. Городніченко, О. Жолудь, Т. Купе, Т. Милованов, В. Мовчан, А. Нікольсько-Ржевський, Д. Нізалов, О. Нізалова, І. Сологуб, О. Талавера, Н. Шаповал тощо. Серед науковців, які свого часу займались дослідженням питань індустріальних парків, потрібно згадати таких дослідників як Л. Я. Бенюк, О. М. Бойко, О. В. Марчишинець, С. М. Марчишинець, Н. Т. Рудь, Ю. В. Чириченко. Однак через внесення значних змін до законодавства України та брак сучасних досліджень питання доцільності існування індустріальних парків та їхнього правового регулювання вочевидь потребує значної уваги науковців.

Метою статті є вивчення сучасного правового регулювання індустріальних парків в нашій державі та пропонування можливих варіантів вирішення численних проблем, що виникають у зв'язку із реформацією цієї інституції.

Викладення основного матеріалу. Відповідно до п.3 ст.1 Закону України «Про індустріальні парки», індустріальний (промисловий) парк (далі – індустріальний парк) – це визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів (крім захоронення відходів), а також науково-технічну діяльність, діяльність у сфері інформації і електронних комунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку [1.1].

Таким чином бачимо, що законодавець фактично ототожнив індустріальні та промислові парки, вважаючи ці поняття синонімами. Вважаємо, це не є вірним, оскільки зведення індустріальних парків виключно до об'єктів промисловості (або ж промислових хабів) збиває вектор уваги як суб'єктів законодавчої діяльності, так і науковців, залишаючи поза розглядом такі важливі

для сучасності інновації, як розвиток найбільш востребуваних галузей виробництва (комп'ютерні технології, космічні технології, технології з посиленою екологічною складовою тощо). Але саме ці технології мають бути постійно в полі зору законодавця, оскільки саме із ними пов'язана найбільша кількість інвестицій та, відповідно, найбільший можливий дохід у майбутньому.

Згідно із визначенням, індустріальний парк – це, перш за все, територія, тобто певна земельна ділянка, яка має відповідати певним критеріям:

1) бути визначеною ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації. Тобто, це ділянка, яка вочевидь не може містити об'єкти, які охороняються іншими законами, наприклад, законодавством щодо охорони пам'яток історії чи земельним та екологічним законодавством. Ця ділянка має бути відповідним чином відведена органами місцевої влади саме для створення на ній індустріального парку;

2) вона має бути облаштована відповідною інфраструктурою.

Останній пункт викликає певні зауваження. В Законі не йдеться мова про те, яка саме інфраструктура може вважатися «відповідною». Зустрічаються лише два терміни: «відповідна інфраструктура» та «інженерно-транспортна інфраструктура».

Згідно із ст.8 зазначеного Закону, до земельної ділянки висуваються такі окремі вимоги:

1) вона має належати до земель промисловості;

2) бути придатною для промислового використання з урахуванням умов та обмежень, встановлених відповідною містобудівною документацією;

3) площа земельної ділянки або сукупна площа суміжних земельних ділянок повинна становити не менше 10 гектарів та не більше однієї тисячі гектарів. Допускається розташування між земельними ділянками індустріального парку земельних ділянок, на яких розташовано або передбачається розташувати відповідно до містобудівної документації виключно об'єкти інженерно-транспортної інфраструктури.

Знову ж таки, ми не бачимо вимог до інфраструктури, якою має бути обладнана земельна ділянка. Але ж саме інфраструктура, як показує практика зарубіжних країн, визначає успішність чи неуспішність індустріальних парків.

Закон України «Про індустріальні парки» регламентує також діяльність, яка може здійснюватися на території такого парку. Так, на цій території може здійснюватися господарська діяльність у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів (крім захоронення відходів), а також науково-технічна діяльність, діяльність у сфері інформації і електронних комунікацій [1.1].

Окрім заборони на захоронення відходів, згідно із п.3 ст.1 Закону України «Про індустріальні парки», на території індустріальних парків не може здійснюватися діяльність з виробництва підакцизних товарів (крім виробництва автомобілів легкових, кузовів до них, причепів та напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів) та господарська діяльність, що

підпадає під ліцензування згідно з пунктами 18, 18¹, 20-22, 32 частини першої статті 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності», а саме:

- 1) випуск та проведення лотерей;
- 2) діяльність на ринку азартних ігор, яка ліцензується відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор»;
- 3) посередництво у працевлаштуванні за кордоном;
- 4) промисловий вилов водних біоресурсів за межами кордонів України;
- 5) культивування рослин, включених до таблиці I Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, а також розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізація (відпуск), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного Переліку;
- 6) захоронення побутових відходів [1.1; 1.2].

Такі заборони видаються зрозумілими, оскільки їх можна поділити на три великі категорії:

1) заборони, пов'язані із діяльністю, яка обкладається додатковими податками. Юридичні та фізичні особи, що діятимуть на територіях індустріальних парків, на думку законодавця, вже мають відповідні податкові пільги, тож бюджет не може дозволити собі зайві витрати. Втім, наразі дебатується можливість надання особам, які інвестуватимуть в індустріальні парки, додаткових пільг;

2) заборони, пов'язані з високим ризиком порушення чинного кримінального законодавства України;

3) заборони, пов'язані із можливістю забруднення навколишнього середовища.

Ще у ЗУ «Про індустріальні парки» передбачається так званий транскордонний індустріальний парк – це індустріальний парк, що створюється і функціонує на підставі міжнародного договору України, який укладається між урядами держав або уповноваженими ними ініціаторами створення. Порядок створення і функціонування таких індустріальних парків регулюється міжнародними договорами України [1.1]. Бачимо, що в цьому випадку законодавець зробив наголос на транскордонності індустріального парку, підкреслюючи саме цей принцип. Проте незрозумілим залишається питання того, яким саме чином укладатиметься такий міжнародний договір, якою компетенцією та в яких межах володітимуть, наприклад, «уповноважені урядами держав ініціатори створення», та хто має право надавати їм відповідну компетенцію. Фактично, мова може йти навіть про приватних осіб, які володітимуть компетенцією, співставною із компетенцією органів місцевої влади або ж навіть можуть виконувати певні урядові функції. Це, звісно, не є припустимим.

Відтак, ЗУ «Про індустріальні парки» фактично містить застаріле

визначення індустріального парку, яке існувало й раніше. Щодо видів діяльності, зазначених у законі, можемо констатувати, що законодавець так само, як і в минулі роки, вбачає в індустріальному парку, радше за все, ще одну заміну вільним економічним зонам, які раз за разом показували свою неефективність, після чого змінювали назву та продовжували існувати з корупційними цілями – як офшорні зони, оскільки основною їхньою особливістю були податкові пільги.

В сучасному світі індустріальні (промислові) парки практично в усіх розвинених країнах та в більшості країн, які розвиваються, поступаються місцем так званім екопромисловим паркам, які підтримуються відповідними структурами в ООН (конкретно – Організацією промислового Розвитку ООН, UNIDO, далі – ЮНІДО). Головною метою таких парків вважається не лише отримання прибутків, але, в першу чергу, розвиток інноваційних технологій та водночас збереження довкілля [1.4].

ЮНІДО у 2018-2020 роках оцінила 50 парків у восьми країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою відповідно до 51 передумови та показників ефективності, викладених у Міжнародній структурі екопромислових парків (Міжнародна структура ЕІР). Були охоплені вісім країн: Колумбія, Єгипет, Індонезія, Нігерія, Перу, Південна Африка, Україна та В'єтнам. Метою була, перш за все, перевірка можливості перетворення індустріальних парків в екопромислові парки, що не загрожують довкіллю, та надання задля цього відповідного фінансування [1.5].

В Україні було оглянуто 4 індустріальні парки: ІП «Агромаш» (м. Запоріжжя), ІП БЦВАК, ІП Хіміко-металургійний комбінат, ІП Патріот. Нажаль, в доповіді зазначалося, що Україна та Південно-Африканська Республіка мають найвищу різницю між поточною ефективністю та запланованою ефективністю. Україна є (разом із Перу) країною із найменшим розміром індустріальних парків, і це не є випадковістю, оскільки в нашій країні досить багато землі відводиться під сільськогосподарське, а не промислове виробництво. Загальна продуктивність парків в Україні визнана відносно однаковою, тобто в нашій країні не існує так званих індустріальних парків-«маяків», які мають найвищі показники та на які можна орієнтуватися іншим, використовуючи їхні напрацювання щодо управління індустріальними парками. Як зауважується у доповіді, якщо в країні немає маякового парку з дуже високими показниками ЕІР, то, імовірно, на рівні країни є обмежені можливості, знання та/або досвід для розвитку екопромислових парків [1.5].

По суті, ЮНІДО розглядала можливість інвестування в українські індустріальні парки, але ця можливість була відкинута, оскільки було визнано, що Україна не має відповідних можливостей для перетворення індустріальних парків в екопромислові. Найвищу оцінку отримали державно-приватні індустріальні парки В'єтнаму та приватні індустріальні парки Індонезії та Колумбії. Тож цілком вірогідним є припущення, що, оскільки ООН не знайшла можливостей інвестування в «промислові парки майбутнього», то приватні інвестори, що зацікавлені у просунутих індустріальних парках, теж не побачать привабливості в українських пропозиціях.

Також є вірогідним припущення, що у нашу країну в такому випадку в пошуках дешевих ресурсів прийдуть недобросовісні інвестори, які інвестують у країни так званого «третього світу», де фактично вітається трудове рабство, зарплатня працівників є наднизькою, а прибутки вивозяться за кордон. Але їх може привабити виключно вигідне геополітичне розташування України і їх не буде дуже багато, оскільки наша держава має досить добре відпрацьоване трудове законодавство, а європейські екологічні організації будуть сильно тиснути на уряд України через забруднення повітря та води.

Відтак, враховуючи зміни у законодавстві та домінуючі у світі погляди на індустріальні парки, слід зауважити, що сучасне українське законодавство продовжує ігнорувати прогресивні світові тенденції розвитку екопромислових парків, зосереджуючись на застарілому підході, властивому передусім тоталітарним країнам з плановою економікою, для яких створення інвестиційно привабливого клімату є значним відхиленням від існуючої адміністративно-командної системи. В цьому випадку індустріальні парки й надалі не зможуть виконувати функції приваблювання інвестицій, тобто ті функції, для яких, власне, створюються.

Варто усвідомити, що для інвесторів з розвинених країн, яких, власне, ми й прагнемо привабити, використовувана в Україні схема теж є застарілою, а отже, не викликає в них особливого інтересу. Податкові пільги, які нібито мають привабити інвесторів, є, по-перше, досить невеликими, а по-друге, фактично нівелюються застереженням у законі про те, що прибутки, які від цих пільг отримуються, мають бути витрачені виключно на розвиток цього підприємства або цього індустріального парку.

Взагалі, практику надання учасникам індустріальних парків нових податкових пільг ми вважаємо у більшій частині недоречною. Наразі світова практика переконливо свідчить про те, що податки не є вагомою причиною для здійснення додаткових інвестицій. Аналіз умов, на яких сьогодні існують індустріальні парки в зарубіжних країнах, показує, що якраз податкові пільги зараз використовуються рідко та не сприймаються бізнесом як істотна перевага. Значно більше цінується наявність вже готової інфраструктури, ймовірних партнерів, яких не треба шукати, можливість взяти на пільгових умовах цільовий кредит або отримати грант від держави, відсутність ввізних мит на устаткування.

До того ж, іноземні інвестори, на жаль, вже наочно переконалися, що законодавство України змінюється дуже швидко. Вважаємо, що вони не поспішатимуть інвестувати навіть у випадку дуже значного зниження податкового тягаря.

Висновки. Таким чином, вважаємо за доцільне змінити підхід до правового регулювання створення та діяльності індустріальних парків, суттєво переробивши визначення поняття «індустріальний парк» у чинному законодавстві та припинивши зосереджуватися на податкових пільгах, які фактично перетворюють індустріальні парки в ще один варіант офшорної зони. Натомість вважаємо, що потрібно зосередитися на перевагах, які в сучасному світі вважають суттєвими:

1) покращення інфраструктури. До індустріальних парків мають висуватися досить жорсткі вимоги стосовно наявності логістичної та енергетичної складових, покращення забезпечення усіх будівель надсучасними засобами зв'язку. Індустріальні парки повинні мати власні хаби, логістичні термінали, зручні транспортні розв'язки тощо;

2) покращені екологічні показники. Задля перетворення індустріальних парків в сучасні екопромислові парки, які отримуватимуть схвальні відгуки від експертів ООН, слід забезпечити сучасну енергомережу на відновлюваних джерелах (вітрогенератори, сонячні батареї тощо), безперебійну подачу якісної води та її своєчасне очищення і т.ін. Наразі багато європейських інвесторів надають перевагу екологічно безпечному виробництву, тож Україна має турбуватися про це;

3) якщо й надавати податкові пільги, то їх мають отримати ті особи, які інвестують у створення інноваційних передових технологій, та компанії, що займаються створенням таких технологій. Світовий досвід стверджує, що саме завдяки інноваціям країна в майбутньому може заробляти значні кошти. Враховуючи проблеми, що виникнуть із відновленням промисловості та житлового фонду в Україні після війни, пільги також можуть отримати інвестори та забудовники, що пропонуватимуть використання інноваційних технологій під час відновлення української інфраструктури.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження слід зосередити на питанні створення в Україні привабливої економічної ситуації без застосування неефективних податкових пільг та на створенні на законодавчому рівні сприятливих умов для залучення в нашу країну передових технологій та інвестицій в ефективні новітні технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Про індустріальні парки»: Закон України від 21.06.2012р. (поточна редакція від 19.07.2022 р.). // Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>
2. «Про ліцензування видів господарської діяльності»: Закон України від 02.03.2015 р. (поточна редакція від 19.08.2022р.). // Офіційний сайт Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#n148>
3. 2022 Index of Economic Freedom. – 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://indexdotnet.azurewebsites.net/index/ranking?fbclid=iwar1ssw-wgoi4tjlr_f_ytggmor1agcdnmh9xhziogyoc6rej-b-ux45rlwi
4. International Guidelines for Industrial Parks. – UNIDO, 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.unido.org/sites/default/files/files/2019-11/International_Guidelines_for_Industrial_Parks.pdf
5. Van Beers, Dick; Tyrkko, Klaus; Flammini, Alessandro; Barahona, César; Susan, Christian. Results and Lessons Learned from Assessing 50 Industrial Parks in Eight Countries against the International Framework for Eco-Industrial Parks // Vienna International Centre, Department of Environment, Industrial Resource Efficiency

Division, United Nations Industrial Development Organization. – 2020. – December. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/24/10611>